

De Joodse feestdagen en Bijbelse Feesten

In, met name, het Oude Testament maar ook het Nieuwe Testament komen we veel feesten tegen die de Joden vierden. Ook wij als Christenen vieren een aantal van deze feesten afgeleide feesten.

Hoewel voor Christenen er geen feesten of feestdagen ingesteld zijn, is de symbolische waarde van de Bijbelse feesten die de Joden vierden wel van belang voor ons. Zonder kennis van deze feesten kunnen we bepaalde gebeurtenissen in het Nieuwe Testament niet duiden of begrijpen.

Er is een onderscheid te maken tussen de Bijbelse feesten en de traditionele Joodse feesten.

Afb. *Simchat Thora in de synagoge van Livorno*, door Solomon Alexander Hart (1850), [Wikimedia](#).

Joodse Kalender

De feesten werden gevierd op gezette tijden. De Joodse kalender is een ‘maankalender’. De Joodse Kalender is niet erg efficiënt.

- Elke nieuwe maan = begin van kalendermaand.
- Een maan-maand = 29,53 dagen = 354,37 dagen per jaar. Elk jaar kom je dan \pm 11 dagen tekort en dat wordt dan elke 3 jaar gecorrigeerd met een extra maand, de Ve-Adar of Adar 2. Deze is 28 dagen, maar dan kom je nog steeds 5 tekort. Dat telt steeds verder door. In het 8e jaar heb je dan nogmaals een Ve-adar, waarmee dat opgelost is.
 - Dit is een van de redenen waarom Pesach dus kan vallen in Maart of April.
 - Dit is ook een reden waarom de geboorte- en sterfdag van de Here nauwelijks nog te reconstrueren is.
 - De Joden gebruiken deze kalender nog steeds voor religieuze activiteiten.
- De jaren worden ook anders geteld. Het geboortjaar van Jezus was volgens de Joodse kalender het jaar 3761. De Joden zijn nu, vanaf September 2024, in het jaar **5785**. Zie [Wikipedia](#).

De eerste maand voor de Joden is Nisan. Rond maart meestal. De (religieuze) kalender is onderstaand weergegeven.

Maand	Onze maand	Festival
Nisan	Maart, April	<ul style="list-style-type: none">• 14e van de maand, Pesach – <u>Altijd de volle maan</u>• 15e Feest van de ongezuurde broden• 21e einde van Pesach
Iyar	Mei	
Sivan	Juni	<ul style="list-style-type: none">• 6e dag, Sjavoet (pinksteren), 7 weken na Pesach (50e dag)
Tammuz	Juli	
Av	Augustus	
Elul	September	
Tishri	Oktober	<ul style="list-style-type: none">• 1e en 2e dag Rosh Hashana, begin <i>civiele</i> jaar• 10e dag, Grote Verzoendag (Yom Kippur), is als een sabbat, niemand werkt. Alles ligt stil zelfs radio en TV.• 15e-21e, Loofhuttenfeest
Heshvan	November	
Kislev	December	<ul style="list-style-type: none">• 25e Chanoeka. Komt soms overeen met Kerst qua datum.
Tebeth	Januari	
Shebet	Februari	
Adar	Maart	<ul style="list-style-type: none">• 14e dag, Poerim

Joodse feesten

- **Zeven feesten.**

Lev. 23. *Zeven* feesten zijn door God ingesteld in de Sinai. Dit zijn de Bijbelse feesten. Een aantal feesten zijn er later aan toegevoegd (bijv. Purim).

- Pesach (Pasen)
- Ongezuurde broden
- Feest van de Eersteling(en)
- Wekenfeest (Pinksteren)
- Bazuinenfeest (Rosj Hasjana)
- Grote Verzoendag (Jom Kippoer)
- Loofhuttenfeest (hag ha-sukkot)

- **Doel van de feesten:**

Om de mensen er aan te herinneren wat God voor hen heeft gedaan

- elke generatie heeft zijn *eigen* ervaringen met God nodig, de ervaring van de wedergeboorte is daarin de allerbelangrijkste en éérste om een relatie met God te krijgen.
- Om te rusten (Sabbat). Een feestdag was een sabbatsdag, een *rustdag*.
- Om offers te brengen, uit dankbaarheid
- Om berouw te tonen over zonde → denk aan Avondmaal, ook dan is zelfonderzoek en berouw en vergeving nodig voor je deelneemt.
- Om de Schriften (publiek) te lezen
- Christenen worden niet geacht de feesten te vieren. Het zijn een (herinnerings)feesten van- en voor de Joden, *voor hen ingesteld*, niet voor ons. Ze zijn een schaduw van wat ging komen (Kolossenzen 2:16-17).
- De Bijbelse feesten verwijzen naar de Here Jezus en zijn werk voor ons.

- **Pelgrimage.**

Drie van de zeven feesten waren pelgrimage-feesten, waarbij alle mannen verplicht waren op te trekken naar Jeruzalem. Deut. 16:16. De stad was dan overvol en men kwam van heinde en ver om de feesten mee te maken (Pesach, het Loofhuttenfeest en het Wekenfeest).

Voorjaar

- **Pesach**

10e plaag wordt hiermee ook herdacht.

- Een instelling ‘voor altijd’
- Ook Jezus vierde het samen met zijn ouders, op 12-jarige leeftijd ging hij mee naar de Tempel (Lucas 2:42)
- 14e Nisan, nieuwe maan
- Lev. 23:4-5; Ex. 12:1-4.
 - 10e dag → Lam apart zetten
 - Perfect lam, een jaar oud, zonder gebreken
 - 14e dag → Lam slachten, “in de avond” (na zonsondergang), in de nacht was de viering van het Pascha.
 - Herdenkt de uittocht uit Egypte. Pesach = passeren, voorbijgaan (10e plaag!)
 - tegenwoordig wordt geen lam geslacht omdat er zonder Tempel géén offer mag zijn. Voor ons als christenen is dit ook logisch: Christus heeft de offers gestopt met Zijn offer.
 - Er wordt in onze tijd een ‘herinneringsmaal’ gehouden door de Joden
- aan het einde van Zijn bediening nam Jezus het Pascha (of beter: vierde de Sederavond). De bovenzaal waar ze dit vierden werd later erg belangrijk, meerdere bijeenkomsten waren daar.
- Avondmaal is gerelateerd aan deze Sederavond. Het Avondmaal en de doop zijn aan ons opgedragen als instellingen door de Here Jezus.
- Ze gingen liederen zingen (*Hallel*) en naar de Olijfberg. Dit was onderdeel van het ritueel en wordt nog steeds gedaan. Hallel = Psalm 113-118. Ps. 118:22 “de steen door de bouwers verworpen”. 1 Petr. 2:4-7.
- Jezus was ‘geofferd’ als het ‘Lam van God’, Joh. 1:29.
- Het Avondmaal is een herinnering aan de instelling van het Nieuwe Verbond tussen God en mens – Brood & Beker. Het heeft de voorkeur ook het avondmaal te vieren met ongezuurd (niet gegist) brood. De derde beker = de Seder.
- Brood → Afikomen “Ik kwam”. Afikomen is ongezuurd brood dat *gebroken, verborgen, gevonden* en *gekocht* is voor een prijs en dan gegeten wordt aan het einde van de maaltijd. De symboliek er van wijst op Jezus.
- Het huis werd voor Pesach *zeer grondig gereinigd* zodat er *nergens* zuurdesem in het huis was. Onze “voorjaarsschoonmaak” komt waarschijnlijk uit die traditie!

- **Feest van de ongezuurde broden**

- Hag Ha Matzot, 7 dagen lang.
- Een hoge sabbat heet in het Hebreeuws een shabbaton.
- 15-21 Nisan (Maart of April), Lev. 23:3-8; Ex. 12:15-20. Geen zuurdeeg gebruiken of zelfs maar in huis hebben. Ze aten dus ‘ongerezen’ brood, Matze of Matzah.
- Brood met zuurdesem neemt tijd om te rijzen. Matze is een ‘snel brood’, en herinnert aan de uittocht als in dat er toen ook geen tijd was om het brood te laten rijzen.
- Zuurdesem representeert zonde. Matzah = *zonder zonde*.
- Apart van Pesach genoemd, direct er na. Samen dus acht dagen. Tijdens Pasen is het brood vaak ongezuurd maar het hoeft niet. Omdat ze echter het huis helemaal vrij van zuurdesem moeten hebben is dit uit de praktijk geboren.
- Matzah is een beeld van Jezus die “het brood des levens is” Joh. 6:23; 6:35
- De Messias is zonder ‘zuurdesem’, zonder zonde. Matzah, Paaslam – typen van Jezus.
- Pesach en Matzah’s zijn beeld van ‘de dingen die gingen komen’, Kol. 2:17

- Matzah als beeld van Jezus
 - Geen zonde (zuurdesem)
 - Gestreept en doorstoken → net als dat Jezus ‘strepen’ had van de geseling en doorstoken werd aan het kruis;
 - Het enige dat nog gegeten wordt na Pesach
 - Het keukengerei dat er voor gebruikt wordt mag nooit zuurdesem aanraken. Moet *kosher* zijn. Daarom hebben sommige Joodse huizen ook *twee* keukens, wegens o.a. de strenge spijswetten en wat de raditie daar aan toegevoegd heeft. Melk en vlees mogen bijv. niet samen. Daarom worden er ‘gescheiden’ maaltijden geserveerd. ‘s Morgens bijv. een maaltijd met melkproducten, kaas, eieren enz. En ‘s avonds “vlees-maaltijden”.
- (ceremonieel) zoekt de vader de avond voor Pesach naar zuurdesem in het huis. Overgebleven kruimels worden met een ganzeveer op een houten lepel geveegd. De kruimels en veer worden in een zak gedaan en de volgende ochtend verbrand.
- **Feest van de Eersteling** → [zie ook dit artikel](#).
 - 16e Nisan. De 2e dag van het feest van de ongezuurde broden. Lev. 23:9-14, ‘dag na de sabbat’ (Pesach = een sabbat, op welke dag die ook valt).
 - Feest van dankbaarheid. De eerstelingen van het land worden geofferd. Gerst o.a. is dan al oogstrijp. De eerste schoof wordt aan de Here opgedragen. Voor Pesach werd de schoof al apart gezet daarvoor.
 - Beweeg-offer. De schoof wordt bewogen ‘voor het aangezicht van de Here’ door de Priester.
 - De telling van de dagen tot de 7e sabbat begint dan, de 50e dag → Shavuot of Pinksteren. Het tellen = “omer”.
 - Het manna stopte op deze dag (tijdens de exodus).
 - Ze gingen op deze dag het Beloofde Land in.
 - Koningin Esther riskeerde haar leven op deze dag
 - Sinds het jaar 70 wordt het festival niet meer gevierd door de Joden omdat de Tempel er niet meer is en het offer dus niet gebracht kan worden.
 - Op de 33e dag van het tellen van de Omer wordt een klein ‘rabbinaal’ feest gevierd, [Lag Baomer](#).
 - Biddag en Dankdag voor gewas zijn hier van afgeleid, zelfde idee/concept, God danken voor zijn zegen op de landbouw en voorzienigheid.
 - *Thanksgiving* (USA) is er ook min of meer van afgeleid.
- **Wekenfeest** (Pinksteren of ‘Pentacost’ = 50)
 - 6e dag van Sivan (mei, juni). Lev. 23:15-22
 - Graanoffer van de zomertarwe. Groeit tijdens de winter al. Zeer belangrijk onderdeel van het voedsel (brood). Brood was essentieel.
 - Wordt ook wel ‘oogstfeest’ genoemd of ‘latere eerstelingen’.
 - Herinnering aan geven van de Wet op Sinai.
 - Pelgrimage-feest, net als Pesach.
 - Shavuot = “weken”.
 - Wordt ook vaak **Matan Torah** genoemd, ‘het geven van de Wet’ of feest van de Wet.
 - Jezus gaf de discipelen opdracht te wachten in Jeruzalem. Hemelvaart was 10 dagen hiervoor, 40 dagen na de opstanding.
 - Tijdens de feestdag werd de Heilige Geest uitgestort. Joel 2:28-32; Hand. 2:32-33.
 - 3.000 mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt.
 - (Nieuwe) Verbond

- Het boek Ruth wordt dan vaak gelezen omdat het boek gerelateerd is aan de oogst en de opdracht tarwe voor de armen achter te laten (aren lezen, de hoeken ongemaaid).
- Vaak wordt Bar Mitza dan ook gevierd
- Speciale desserts met melk en honing, bloemen als versiering van bloemen enz.
- 's nachts wordt de Torah door religieuze Joden gelezen.

Najaar

- **Rosh HaShanah** – Joods nieuwjaar.
 - Door sommige stromingen wordt dit “het Bazuinenfeest” genoemd. [Zie ook dit artikel.](#)
 - Lev. 23:23-25
 - 1e dag van de maand Tishri (Sept/okt)
 - begin van het *civiele nieuwjaar*, Rosh HaShanah betekent ‘begin van het jaar’
 - dag van rust (sabbat) en offers.
 - Een sabbat die op een willekeurige dag van de maand kan vallen en niet per definitie op een zaterdag.
 - Tien dagen van berouw volgen daarna, en daarna Yom Kippoer.
 - Volgens de Joodse traditie wordt het ‘boek des levens’ op deze dag geopend en wordt genoteerd door God of je voldoende goed hebt geleefd en je nog een jaar wordt ‘bijgeschreven’ in het Boek des Levens.. → *doet denken aan Sinterklaas gebruik!*
 - In de tien dagen van berouw proberen mensen dan ook ‘goede daden’ te doen om zelf ‘bij te dragen’ aan hun behoud en ‘inschrijving’ in het Boek des Levens. Totaal verkeerde motivatie!
 - Rosh HaShanah wordt soms ook wel ‘de dag des oordeels’ genoemd. [Joh. 5:24-27!](#) De Here refereert hier aan deze gebruiken.
 - Paulus noemt de Here Jezus de rechter over de levenden en de doden. 2 Tim. 4:1. God heeft zeker een ‘Boek des Levens’ maar daar wordt je definitief in opgeschreven [als je tot geloof komt.](#)
 - Typologische duiding: sommigen geloven dat de vier feesten in het voorjaar vervuld zijn met de 1e komst van de Here en de drie feesten in het najaar zullen worden vervuld bij zijn tweede komst omdat het een komst in glorie en oordeel is.
 - Sjoфар wordt geblazen aan begin van het feest.
 - Serieus feest, niet een vrolijk feest zoals wij het vieren met oud- en nieuw.
 - Gebruik is om kaarten te versturen met nieuwjaarswensen en op de kaart staat vaak geschreven: “dat je mag zijn geschreven in het Boek des levens voor een goed jaar”.
 - Appels in honing gedoopt.
- **Yom Kippoer**
 - Meest belangrijke festival voor de Joden, grote verzoendag. Vastendag.
 - **Yom** = dag, **Kippoer** = bedekken.
 - Tien dagen na Rosh HaShanah. De tien dagen worden ook wel ‘de dagen van berouw’ genoemd.
 - 10e dag van Tishri (7e maand, spet/okt), Lev. 23:26-32

- zeer stricte regels in Lev. Totale rust/feestdag. Alles staat stil op die dag. Complete “shut down”. Geen verkeer, iedereen blijft thuis. Zelfs niet religieuze Joden houden zich er aan. Radio en TV is uit, geen uitzendingen.
- Daarom ook vielen de Arabieren juist op die dag Israël aan omdat er geen communicatie was(!)
- Hogepriester doet verzoening voor het volk. Tot op vandaag de meest belangrijke feestdag ook al is de Tempel er niet (meer).
- Yom Kippoer is “laatste oordeel” (over dat jaar) van de zonde van de mens. Joden staan dan stil bij het feit dat God hen oordeelt over/voor hun zonde. In tegenstelling tot Christenen die zich geoordeeld wéten in Christus
- Hogepriester
 - Heilige der Heiligen om bloed te sprenkelen op het verzoendeksel.
 - belletjes aan het kleeft. Zodat mensen konden horen dat de Hogepriester zijn werk deed en rondliep. Verhaal gaat dat men uit voorzorg een touw aan zijn been bond. Zodat, mocht hij onwel worden of overlijden, ze hem er uit konden trekken zonder zelf in het Heilige der Heiligen binnen te gaan want daar stond de doodstraf op..
- representaties bloedstorting Christus
- Daarna: de ‘zondebok’ de woestijn in sturen. Vgl. Galaten 2:20, Hebreeën 8-9, Jezus wordt net als de ‘zondebok’ met de schuld beladen buiten de stad gebracht en gedood.
- Heilige der Heiligen was middels een dik gordijn gescheiden van het Heilige. Het voorhangsel. Toen Jezus stierf scheurde het voorhangsel. Teken dat de bloedsprenging niet meer nodig was door/na zijn dood en Hij de Hogepriester is, Hebr. 9:12. *“Hij is niet door bloed van bokken en kalveren, maar door Zijn eigen bloed eens en voor altijd binnengegaan in het heiligdom en heeft daardoor een eeuwige verlossing teweeggebracht.”*
- Na verwoesting Tempel is de Yom Kippoer niet meer mogelijk.
- Veel Joden brengen de dag door in de synagoge om te bidden voor vergeving van de zonde;
- het boek Jona wordt gelezen tijdens de middagdienst om de mensen te herinneren aan God’s genade en de vergeving van zonde
- Na de avond-dienst is er een gezamenlijke maaltijd een ‘vastenbreking’. (woord ‘breakfast’ in het Engels is er vanaf geleid).
- **Loofhuttenfeest** (hag ha-sukkot, feast of booths). Feest van de ‘tabernakels’.
 - 15-21 Tishri, sept/okt. Vijf dagen na Yom Kippoer. Lev. 23:33-43.
 - herdenken 40 jaar woestijn, in tenten, als nomaden
 - herinnering aan Gods voorzienigheid en bescherming
 - duurt een week
 - tijdens herfst-oogst: fruit o.a.
 - een van de pelgrimage-feesten
 - mensen bouwen een hut of tent om daar een week in te bivakkeren. Vier planten daarvoor met verschillende soorten bladeren:
 - Mirte (fors hoge plant dat tot 300cm hoog kan worden, met glanzende langwerpige bladeren en kleine witte geurige bloempjes.)
 - Citroen
 - Palmtakken/bladeren
 - Wilgen
 - De 1e en 8e dag zijn sabbatdagen

- Op de laatste dag wordt door de priester uit de poel van Siloam water naar de Tempel gebracht. Jes. 11:9 “want de aarde zal vol zijn van de kennis van de HEERE, zoals het water de bodem van de zee bedekt.”
 - De hele aarde zal bedekt worden met de kennis van God, Christus
 - Mensen dragen fakkels om licht te dragen symbool van de Messias die het licht der wereld is. Daarom verwijst Jezus hier naar in Joh. 7:37-38, “Ik ben het licht der wereld”.
- Feest representeert de laatste oogst als alle naties de zegen en vreugde van het Koninkrijk van God mogen ervaren.
- Alle gelovigen zullen *in het duizendjarig rijk* dit feest vieren, Zach 14:16
- Een vreugdevol feest
- Sukkah's of “tabernakels” (tenten) worden door iedereen gemaakt en zijn tijdelijk. Vaak worden ze versierd met fruit, bloemen, takken.
- De Sukkah's worden in de tuin, op het dak of het balkon geplaatst. Minimaal wordt er één keer per dag in de tent gegeten. Sommigen leven er echt in in die periode.
- Er wordt met de lulav (loelav) in vier windrichtingen gezwaaid, noord-zuid, oost-west) om te symboliseren dat God alomtegenwoordig is.
 - *“Een Loelav is de naam van het belangrijkste onderdeel van de 4-plantenbundel. De Loelav is de palmtak. De andere drie plantensoorten zijn: 2 beekwilgtakjes, 3 myrthetakjes en de etrog – de citrus medica, een gele citrusvrucht met een dikke bobbelige schil en een kroontje. Omdat de palmtak de grootste van de vier is, wordt de bundel in het algemeen aangeduid als Loelav.”*
- **Vreugde der Wet** (Simchat Thora, “verheug je in Gods Woord”)
 - 22 of 23 Tishri. Lev. 23:36.
 - In Israël op de 22e, buiten Israël veelal op de 23e.
 - Verschil in data heeft te maken met traditie. Op laatste dag van loofhutten of 1e dag er na, verschil van inzicht.
 - De volledige Thora is dan gelezen (tijdens loofhuttenfeest) en de laatste lezing is dan geweest.
 - Mensen in de gemeenschap zijn dan in de gelegenheid te mogen voorlezen uit de Thora in de synagoge, dat wordt als een grote eer gezien.
 - We kennen dit feest uit diverse afbeeldingen waar we de Joden zien dansen met een boekrol (zie afbeelding).
 - Thora = wet, vijf boeken van Mozes.
 - Jezus = het Woord van God, *de Thora*. Joh. 1:1, 14 en Vlees geworden, hij heeft onder ons gewoond (“ge-tabernakeld”).
 - Verheugen (simchat) in de Thora.
 - Jezus vervulde de Wet en de Profeten. Zij spreken over Hem en kondigen Hem aan.
 - Thora = geschreven woord, Jezus = het Levende Woord.
- **Chanoeka** → [zie ook dit artikel](#).
 - Niet in de Bijbel, toegevoegd in de intertestamentaire periode.
 - 25 Kislev-2 Tevet, 9 daagse periode, rond december.
 - Feest gerelateerd aan de her-inwijding Tempel na ontheiliging door [Antiochus IV Epifanes](#) en de overwinning van de Makkabeeën. Epifanus offerde o.a. een varken op het altaar in de Tempel(!).
 - Het leidde tot een opstand van de Joden en ze versloegen Epifanus. Korte tijd van zelfbestuur was het gevolg.

- *Legende*: na herinwijding was er slechts voor één dag olie voor de Menorah. Volgens de overlevering vond er een wonder plaats en raakte de olie niet op en brande de Menorah acht dagen lang.
 - In het NT lezen we er terzijde over, Joh. 10:22-23.
 - Herinnering aan de trouw van de Joden uit die tijd ondanks vervolging door Epifanus.
 - Voornamelijk een familiefeest. Er wordt gebruik gemaakt van een 9-armige kandelaar, genaamd de ‘chanoekia’. Er zijn negen armen omdat het een *negendaags* feest is. Eerst de middelste kandelaar, daarna wordt per dag een kaars daarmee aangestoken totdat ze allemaal branden.
 - Tegenwoordig eten ze ook aardappel-pannenkoekjes en .. oliekoeken! Dit zijn ‘recente’ toevoegingen. Aardappelen komen namelijk uit Zuid-Amerika. De olie-koeken, die lijken op onze oliebolletjes of donuts, zijn (vanwege het bakken in olie) een verwijzing naar de wonderolie uit de legende.
 - Ook geeft men tegenwoordig, zoals veel mensen met kerst doen tegenwoordig, elkaar cadeaus. Vaak elke avond één, als de kaars is aangestoken.
 - Dreidel spelletje (soort toelletjes)
- **Poerim**
 - 14/15 Adar, Februari/Maart.
 - Gebaseerd op het boek Esther, Susa, Iran.
 - Herinnert aan het behoud van de Joden
 - Esther is persisch voor “Ster”
 - Hebreeuwse naam was Hadassah = myrre, een plant.
 - Vrolijk en feestelijk, “lawaaierig”
 - Esther wordt gelezen in de synagoge.
 - Als Mordechai genoemd wordt juicht iedereen in de synagoge
 - Als Haman genoemd wordt roepen ze “booeee” en ratelen ze met ratelaars
 - Parades, verkleden, re-enacting. Lijkt in dat opzicht wel op Halloween maar dan zonder de occulte bijbedoelingen uiteraard!
 - Gaven voor de armen
 - Poerim = lot. Het lot dat Haman wierp om de dag te bepalen waarop de Joden zouden worden afgeslacht..
 - Poerim wordt gevierd in de meeste steden *uitgezonderd* steden met een muur “gebouwd sinds Jozua”
 - Relatie met de Here Jezus/Evangelie?
 - Behouden worden ondanks het nagenoeg onomkeerbare ‘lot’ dat de dood, de vernietiging, bepaald is.
 - De zonde móet leiden tot de dood, het is onomkeerbaar echter er is een “escape” door ons te “wapenen” met Christus, met geloof. Jes. 8:10. God is met ons.

Vieren van de feesten door Christenen?

Zoals gezegd zijn christenen niet gehouden de feesten te vieren. Persoonlijk zou ik zeggen: integendeel. De feesten zijn een voorafschaduwning, zegt Paulus, van Christus. In Christus is alles volbracht. Het enige dat ons is opgedragen is het Avondmaal te vieren ter nagedachtenis aan Hem en gelovigen te dopen in Zijn naam.

Toch is het belangrijk de Joodse en Bijbelse feesten te kennen. Vanuit deze kennis begrijpen we namelijk het Nieuwe Testament veel beter. De “christelijke” feesten zoals Pasen, Hemelvaart, Pinksteren en Kerst kunnen en mogen we vieren maar ook dit zijn we absoluut niet verplicht.